

**ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРНИХ НОРМ
У МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ
(АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НА РІВНІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА)**

Постановка проблеми. Сучасні міжнародні відносини як і все людство в цілому відчувають суттєві зміни, які перш за все пов'язані з глобалізаційними процесами. Вони пронизують життя всієї людської спільноти і зокрема впливають на кожну окрему людину. Виходячи з того, що держави в сучасних умовах взаємопов'язані і будь-яка проблема (соціальна, політична, релігійна, екологічна), що виникла в окремій країні може вплинути на сусідні і навіть на дуже віддалені країни і регіони, сьогодні постало перед людством серйозне завдання - створення механізму подолання та попередження криз та кризових явищ, які можуть призвести до катастроф. Одним з механізмів попередження та подолання криз вважають миротворчі операції. На сьогоднішній день актуальним питанням є застосування процедурних норм у міжнародних миротворчих операціях, оскільки на думку експертів, причина цього криється у невирішеному протиріччі між основними принципами міжнародного права – правом націй на самовизначення та правом окремих держав на суверенітет і територіальну недоторканість [7, с. 21-22].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однак слід зазначити, що проблема застосування процедурних норм національного законодавства у міжнародних миротворчих операціях не стала предметом окремого дослідження серед вітчизняних дослідників. Деякою мірою розкриваються аспекти застосування норм стосовно діяльності Збройних сил України у міжнародних миротворчих операціях [4; 6; 8].

Формулювання завдання дослідження. Виходячи з актуальності теми, автор поставив завдання проаналізувати механізм застосування процедурних норм у міжнародних миротворчих операціях; запропонувати шляхи удосконалення даного механізму у вітчизняному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система нормативно-правових актів, яка стосується правил поведінки миротворчих підрозділів, перестає бути завершеною та досконалою. Вона в достатній мірі регулює питання застосування «класичного» МГП (тобто, узагальнено, права Гааги та Женеви) під час ведення «класичних» бойових дій, збройного конфлікту, війни, тобто тоді, коли військовослужбовець – миротворець фактично стає учасником (нехай навіть й третьою стороною) такого конфлікту.

Проте, аналізуючи характер сучасних конфліктів, далеко не всіх їх можна визначити як класичний збройний конфлікт. Набувають поширення міжнародні та внутрішні конфлікти міжетнічного, релігійного, економічного характеру. Тож цілком логічним є той факт, що операції з примушення до миру (відомі ще як операції з насадження миру, *peace enforcement ops*), дедалі стають все більш рідкісними [1, с.23].

Досвід участі автора в операціях з підтримки миру, міжнародних навчаннях та науково-практичних заходах, присвячених правовому забезпеченню миротворчої діяльності, дозволяє зробити висновок, що МГП в його класичному змісті та розумінні (право війни) на сучасному етапі миротворчої діяльності вже не здатне в повній мірі регулювати всі нагальні питання її правового забезпечення [4].

Практично всі миротворчі операції за складом їх учасників є багатонаціональними, коаліційними. Основні завдання та статус коаліційних миротворчих сил міститься в рішеннях Ради безпеки ООН, ОБСЄ, які, власне, і надають їм легітимність. Однак лише цими резолюціями нормативна база, якою мають керуватись миротворці, далеко не вичерпується. На кожну миротворчу операцію опрацьовується чітка ієрархічна вертикаль нормативних актів, які регулюють ті чи інші практичні питання, від угод про статус сил

(відомі як SOFA, status of forces agreement) до правил застосування сили (Rules of engagement), від міждержавних угод щодо військово-технічних аспектів участі підрозділів до внутрішнього законодавства кожної країни – контрибутора.

Крім того, особовому складу, що входить до миротворчого контингенту, необхідно досконало знати, розуміти та застосовувати операційні плани, операційні накази, стандартні операційні процедури тієї військової організації (частіше за все це багатонаціональні підрозділи, бригади), до складу яких вони направляються. Цілком очевидно, що такі знання та навички повинні набуватись у процесі підготовки національних підрозділів, а не постфактум на місцях [1, с. 12-13; 2, с. 59].

Більше того, процес прийняття рішень та місце в ньому, зокрема, юридичного радника, в міжнародних операціях та коаліційних підрозділах має певні відмінності від прийнятих в національних збройних силах [11;12].

Такий стан справ призводить до логічного висновку про трансформацію форм та засобів застосування підрозділів Збройних Сил України на сучасному етапі. Відповідно, має змінюватись і нормативна база, яка регулює практичні аспекти зазначених питань [12].

Проте, як вже було зазначено, «класичним» МПП, яке на достатньому рівні вивчається в ЗС України, зазначені питання врегульовані недостатньо.

Варто відзначити про видання низки наказів Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України, які регулюють питання підготовки миротворчих контингентів та їхньої діяльності в зонах відповідальності.

Не дивлячись на це, аналіз існуючих нормативно-правових актів свідчить про необхідність створення в ЗС України певної нормативної бази, яка охоплюватиме та систематизуватиме всі правові аспекти, що стосуються участі національних миротворчих підрозділів у кожній миротворчій операції, включаючи не тільки міждержавні угоди, а й внутрішні акти коаліційних миротворчих сил [8].

Виходячи з цього, на думку автора, у межах галузі військового права конче необхідно формувати новий правовий інститут, який набув широкого розвитку, зокрема, у країнах НАТО, а в національній правовій системі фактично відсутній. Йдеться про так зване Право операцій збройних сил (або інакше – Операційне право), одним з фундаментальних елементів якого буде виступати саме МПП, адаптоване, за можливістю, до певних моделей миротворчих дій, поведінки. Як наочний приклад систематизації правових норм з питань проведення операцій можна навести останнє видання Довідника з операційного права (США, 2010 рік), який є лише базовим, «оглядовим» документом та налічує при цьому 597 сторінок.

Висновки. Таким чином ефективних стандартних рецептів врегулювання збройних конфліктів міжнародна спільнота не виробило й дотепер. Причина цього криється у невирішеному протиріччі між основними принципами міжнародного права – правом націй на самовизначення та правом окремих держав на суверенітет і територіальну недоторканість. Все це доводить суперечливе значення миротворчих операцій в сучасних міжнародних відносинах оскільки з одного боку вони сприяють створенню безпечнішого світу, а з іншого провокують подальші проблеми і конфлікти. Дієвим засобом для удосконалення застосування процедурних норм у міжнародних миротворчих операціях національного законодавства є формування правового інституту – Право операцій збройних сил.

Анотація

У статті розглядається актуальні питання національного законодавства стосовно застосування процедурних норм у міжнародних миротворчих операціях. Зазначено, що «право війни» на сучасному етапі миротворчої діяльності вже не здатне в повній мірі регулювати всі нагальні питання її правового забезпечення. Автором пропонується удосконалення національного військового права шляхом організації правового інституту – Права операцій збройних сил.

Ключові слова: миротворчі операції, національне законодавство, контрибутор.

Аннотация

В статье рассматриваются актуальные вопросы национального законодательства относительно применения процедурных норм в международных миротворческих операциях. Отмечено, что «право войны» на современном этапе миротворческой деятельности уже не способно в полной мере регулировать все актуальные вопросы ее правового обеспечения. Автором предлагается усовершенствование национального военного права путем организации правового института – Права операций вооруженных сил.

Ключевые слова: миротворческие операции, национальное законодательство, контрибутор.

Summary

The article discusses the current issues of national legislation concerning the application of the procedural rules in international peacekeeping operations. It is noted that the "right of war" at the present stage of peacekeeping activities has been unable to regulate fully all issues of its legal enforceability. The author proposes reinforcement of the national military law through the legal institution-the right of the armed forces.

Keywords: peacekeeping operations, national legislation, kontributor.

Список використаних джерел:

1. Батырь В. Международное гуманитарное право о законах и обычаях войны / Батырь В., Гордиевский А. // Ориентир. – 2002. – № 8. – С. 20–23.
2. Бондаренко О. Международное законодательство о правовом положении участников боевых действий и миротворческих операций / Бондаренко О. // Ориентир. – 2007. – №1. – С. 50–60.
3. Гогош О. Проблематика сучасної миротворчості [Електронний ресурс] / О. Гогош. – Режим доступу : <http://natoua.org/index.php>. – Назва з екрану.
4. Голопатюк Л.С. Миротворча діяльність Збройних Сил України у сучасній системі міжнародної безпеки – [Електронний ресурс] / Л.С. Голопатюк. – Режим доступу: http://www.se2.dcaf.ch/serviceengine/Files/DCAF/26007/.../bm_ukrndefence.p
5. Гордиевский А. Под защитой права / Гордиевский А. // Ориентир. – 2003. – № 8. – С. 32–39.
6. Каляев А. Збройні сили України у миротворчих операціях ООН і ОБСЄ – [Електронний ресурс] / А. Каляев. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nznuoa/ist/2009.../32_Kaljajev.pdf.
7. Корякин В. Учет норм международного гуманитарного права при организации и ведении боевых действий / Корякин В., Колясников А. // Ориентир. – 2005. – № 12. – С. 20–23.
8. Лук'янов А. Сучасна миротворчість: військові операції невоєнного типу – [Електронний ресурс] / А. Лук'янов. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/index.php?part=massmedia&sub=read&id=12103>. – Назва з екрану.

9. Перепелиця Г. Втрачати парасольку НАТО ніхто не хоче – [Електронний ресурс] / Г. Перепелиця. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/243527.html>. – Назва з екрану.
10. Устав Організації Об'єдинених Націй – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/documents/charter>. – Названіє с екрану.
11. Хронологія операцій ООН по піддержанію мира – [Електронний ресурс] – // <http://www.un.org/russian/peace/pko/chronol.htm>.
12. Юрковський А. Правда о НАТО – [Електронний ресурс] – / Юрковський А. // <http://www.otechestvo.org.ua/main/20061/605.htm>.